

5. Царев П. В. Проблема прогнозирования в словообразовании современного английского языка / П. В. Царев // Иностранные языки в школе. – М., 1983. – № 4. – С. 7–11.

6. Царев П. В. Словообразование и синтаксис (на материале английского языка) / П. В. Царев // Иностранные языки в школе. – М., 1982. – № 3. – С. 4–8.

УДК 81'242:81'37:81'36

А. В. Дедухо, Н. М. Сизоненко,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРФОРМАТИВНОГО АКТУ ПОБАЖАННЯ

У статті досліджено лінгвальні та екстралінгвальні параметри перформативного мовленнєвого акту побажання в українській мові. Визначено особливості побажання серед інших експресивних актів. Виокремлено типову й нетипові перформативні форми акту побажання, синтаксичні конструкції, у яких він реалізується. Зазначено інтенсифікатори й конкретизатори, які вживаються в актах побажання.

Ключові слова: перформатив, мовленнєвий акт, побажання, конкретизатор, інтенсифікатор.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРФОРМАТИВНОГО АКТА ПОЖЕЛАНИЯ

В статье представлены лингвистические и экстралингвистические параметры перформативного речевого акта пожелания в украинском языке. Определены особенности пожелания среди других экспрессивных актов. Выделены полная и неполные перформативные формы акта пожелания, синтаксические конструкции, в которых он реализуется. Указаны интенсификаторы и конкретизаторы, которые функционируют в актах пожелания.

Ключевые слова: перформатив, речевой акт, пожелание, конкретизатор, интенсификатор.

STRUCTURAL-SEMANTIC AND FUNCTIONAL PECULIARITIES OF PERFORMATIVE ACT OF WISH

The article is devoted to the research of the problem of linguistic pragmatics that deals with the category of performativity within the theory of speech acts. For the first time the performative act of wish has been analysed as an exemplified in the Ukrainian language. Lingual and extra-lingual peculiarities of the performative speech act of wish have been studied in the Ukrainian language. Characteristics of wish among other expressional acts have been analysed. Discursive specific features of application, its importance in classification of famous pragmatic scientists are focused on. The conditions of successful realization of wish act are pointed out. Semantics of wish in a concrete situation is specified. Conditions of successfulness have been formed. Typical and atypical performative forms of the wish act have been identified. The full form of its realization that is complex complement sentence as well as various modifications including implicit performative part has been considered. Such ones are the form of simple sentence, syntax structure in which the act of speech is realized as a dependent part. Means of expression of so called substandard performative realizations refer to infinitive, modal verbs, conditional mood, imperative form etc. The category of speaker and recipient are presented. Stylistically more marked acts of speech are shown. Pragmatic peculiarities namely functions of intensifiers and specifiers in speech acts of wish are pointed out.

Key words: performative, speech act, wish, specifier, intensifier.

Перформативний мовленнєвий акт побажання, як і інші акти етикетної поведінки, призначений для експліцитної передачі міжособистісних стосунків у процесі комунікації, пов'язаних із ввічливим ставленням співрозмовників одне до одного. Відповідно, **метою** розвідки є дослідження перформативного акту побажання. У лінгвістичній літературі немає єдиної думки щодо того, які ж перформативні дієслова виражають мету мовленнєвого акту побажання. Вважають, що цей акт «перетинається» з мовленнєвим актом привітання. Таке може відбуватися, тому що в різних країнах для побажань і привітань існують свої ситуативні умови та використовують власні висловлювання-побажання та висловлювання-привітання. Наприклад, в українській культурі на Пасху чи Різдво вітають, в німецькій бажають чогось.

Об'єктом нашої розвідки є перформативний мовленнєвий акт українського побажання, **предметом** – його структурно-семантичні та функціональні характеристики.

Різниця між побажанням і привітанням полягає в часовій референції. Не дивлячись на те, що причина для їхньої реалізації може бути тією самою, відносять їх до різних аспектів цієї події. Висловлюючи побажання, мовець виражає надію на добробут у житті адресата в майбутньому, вітаючи ж мовець дає зрозуміти, що він поділяє радість з приводу події, що відбувається в теперішній час.

Дослідженню побажань присвячено чимало робіт. Зіставний аналіз функціонування одиниць тематичної групи «побажання» в англійській та російській мовах проводився Н. М. Мекеко [11], типологію та історію російських благопобажань вивчала В. В. Плешакова [14], способи вираження мовленнєвого акту побажання в російській мові досліджено Н. О. Ранніх [15], семантику і функціонування одиниць мовленнєвого етикету тематичної групи «побажання» на матеріалі російської драматургії дослідила М. В. Уткіна [18], теоретичний опис і класифікування дискурсивно-прагматичних, пропозиційних та перлокутивно-прагматичних складових мовленнєвих актів зі значенням побажання проведено М. К. Гусаренко [8]. Подібності та розбіжності у функціонуванні мовленнєвих одиниць тематичної групи «побажання» в конкретних ситуаціях спілкування в російській та німецькій мовах і визначення прототипічних засобів вираження побажань зроблено Д. Ф. Коморовою [9], побажання в мові та мовленні на матеріалі чеської мови описано в розвідці Н. Ф. Баландіної [3]. Фразеологізми-побажання німецької та української мов представлено в роботі Н. Б. Головіної [7], структура і семантика тексту обрядових українських побажань досліджено Г. В. Марченко [10].

Дж. Сьорль і Д. Вандервекен не включають побажання в клас експресивів поряд з актами вибачення, схвалення, лестощів, привітання, подяки, співчуття, вітання і висловлювання компліменту [16, с. 254]. У складі класифікації взагалі немає акту побажання, є лише дієслово *благословляти*, включене в клас декларативів поряд із дієсловами *проголошувати*, *нарікати*, *виносити (вирок)* [16, с. 254]. Оскільки мета декларативів полягає в тому, щоб вплинути на світ безпосередньо проголошенням висловлювання, тому дієслово *благословляти* тут реалізує мовленнєвий акт схвалення.

А. Вежбицька [4] трактує побажання як вияв бажання будь-чого доброго і виключає з цього ряду дієслова *проклинати* і *благословляти*, ґрунтуючись на тому, що, бажаючи, мовець усвідомлює неможливість вплинути словами на здійснення бажань, а при прокляттях та благословеннях передбачена їхня могутня сила.

Н. А. Трофімова виділяє висловлювання, які реалізують мовленнєвий акт позитивного, ритуального побажання, включаючи побажання-вітання, побажання-привітання, тости, побажання-припис, благословення. Висловлювання негативного побажання дослідниця розглядає як окремі мовленнєвий акт, що входить у групу інфлюктивів, не заперечуючи погляд лінгвістів, які визначають побажання широко і спираються на семантичну структуру перформативного дієслова [17, с. 142].

М. Я. Гловинська, досліджуючи компоненти семантики російського дієслова *бажати*, стверджує, що побажання – це вияв не тільки добра, але й будь-чого недоброго [6, с. 211]; також і Н. І. Формановська [19, с. 102]. Погоджуючись із думкою, що інтенція, яка полягає в надії на здійснення бажаного, поєднує ці види в межах одного ілюктивного типу, позитивну або негативну оцінку бажаного, виражену в пропозиції, не можна вважати вирішальним критерієм для розмежування цих мовленнєвих актів. Такі судження є вірними для ізольованого аналізу мовленнєвих актів, без співвіднесення їх до якоїсь класифікаційної групи. У нашій розвідці вирішальним є критерій, згідно з яким перформатив не може призводити до негативних наслідків, а отже, позитивне побажання є ввічливою, етикетною мовленнєвою дією, реалізованою мовцем з метою висловити симпатію адресатові і надію на благополуччя в його подальшому житті. А негативне побажання є порушенням соціальних норм, виявом вербальної агресії, за допомогою якої мовець, догоджаючи власним інтересам, впливає на емоційний стан адресата. До того ж позитивні й негативні побажання мають різні засоби вираження і призводять до різноманітних комунікативних наслідків. Н. О. Ранніх розглядає негативне побажання з метою розмежувати об'єкт дослідження, позитивні побажання, від інших і вважає за правильне об'єднати обидва види висловлювань – включити їх у клас оцінних висловлювань. Роль оцінки «полягає в тому, щоб зіставити предмети і події з ідеалізованою, тобто нормативною картиною світу» [2, с. 8].

Важливим моментом у значенні побажання й успішної цієї мовленнєвої дії є традиція, що існує в тому чи тому суспільстві. Традиційні причини для побажання лінгвісти класифікують по-різному. Наприклад, Г. Хінделанг, досліджуючи ритуальні побажання, поділяє їх за ситуативно-часовим критерієм: сезонні, побажання, зумовлені часом доби (*На добраніч*), та побажання, зумовлені подією (*Вітаю з новосіллям*) [20, р. 67].

Досліджуючи функціонування розмовних кліше в німецькій та іспанській мовах, І. Соса-Майор [21] розподіляє побажання залежно від причини для них: тости і застілляні побажання, загальні побажання благополуччя, специфічні ситуативні побажання, побажання з причини події особистого (день народження) і колективного (різдво) характеру.

Перформативний акт побажання визначаємо як мовленнєвий акт, метою якого є реакція мовця на дію чи поведінку адресата, які вимагають реалізації побажання відповідно до норм, прийнятих у суспільстві.

Умови успішності для мовленнєвого акту побажання такі:

- 1) мовець усвідомлює важливість події для адресата,
- 2) він прагне бути щирим,
- 3) він знає, що вияв його уваги буде приємним для адресата,
- 4) виявляючи щирість, мовець виголошує побажання.

Для реалізації типових перформативних актів побажань в українській мові слугують дієслова в перформативній формі: *бажаю, зичу*, що й підтверджують словникові значення.

Бажати – 2. Висловлювати побажання про здійснення чого-небудь. // Хотіти чогось для кого-небудь [5, с. 55].

Зичити – Висловлювати побажання чого-небудь; бажати [5, с. 459].

Експліцитний перформативний акт побажання реалізований у складнопідрядному реченні з підрядною з'ясувальною частиною: *Я бажаю / зичу вам, щоб ви щасливо доїхали* (розмовне мовлення). Дієслово *бажати* має обов'язкову валентність деліберата, тобто при експліцитному вживанні дієслова *бажати* у висловлюванні вимагається щонайменше наявність деліберата або змісту побажання. Ця вимога зумовлює особливості складу перформативної парадигми акту побажання.

Власне побажання завжди спрямовані в майбутнє, це своєрідний прогноз на майбутнє, здійснений, як правило, в позитивній тональності. Щодо часового плану вираження побажань: головна перформативна частина стосується плану сучасного, а підрядна, власне побажання – майбутнього. Зауважимо, що в складнопідрядному реченні дія підрядної пропозиційної частини власне побажання виражена формою минулого часу доконаного виду із значенням майбутнього: *Я бажаю тобі, щоб ти повернувся завтра, Я бажаю тобі, щоб ти отримала перемогу* (розмовне мовлення). Іноді суть побажання може полягати в повторюваній тривалій дії, яка в пропозиційній частині буде виражена дієсловом недоконаного виду: *Я бажаю, щоб ти повертався завжди* (розмовне мовлення).

Реалізація побажань у мовленні набуває модифікацій:

1. Побажання у формі простого речення за умови номіналізації підрядної частини й перетворення її в додаток-інфінітив: *Діти мої, бажаю вам швидко перемогти і повернутися додому, до своїх сімей* (О. Довженко, «Оповідання»). Форма інфінітива доконаного виду є маркованою, бо, зрештою, метою побажання є здійснення дії, а не тривання її, натомість побажання може виражати і довготривалу дію, як уже зазначалося, яка за умови номіналізації підрядної частини перетворюється в складений додаток: *Бажаю завжди бути усміхненими, життєрадісними та ніколи не хворіти* (розмовне мовлення). Підкреслити ж важливість побажання в теперішній момент можна, наприклад: *Бажаю вам вже тепер якнайбільше щастя, бажаю вам «сонця»* (О. Кобилянська, «Царівна»).

2. Номіналізація підрядного речення може мати форму іменника: *Бажаємо здоров'я тобі і всім твоїм домочадцям* (В. Малик, «Тайний посол»); *Тоже я зичу ласку і від себе, і від оцих загнуданих коней* (І. Пільгук, «Грозвий ранок»).

3. Якщо ж перформативна частина побажання елімінується, то власне побажання постає у формі інформативного висловлювання: *Щастя! Успіхів вам!* (розмовне мовлення).

4. Акти-побажання можуть входити в інші реченнєві структури як її компоненти, наприклад у формі підрядної частини: *Лише ти знаєш дорогу до всенебного Бога, насолоджуйся ж славою, що ми її тобі зичимо* (В. Рубан, «Бережа»).

Акти-побажання репрезентують категорію мовця формою першої особи однини і множини. Іноді позицію мовця можна передати власними іменами або узагальненою назвою групи осіб через форму іменника третьої особи однини чи множини або займенником: *Наша родина бажає вам щастя; Друзі бажать тобі великого кохання* (розмовне мовлення). Адресатом може виступати група людей, мовець, бажаючи того самого всім, виділяє кожного окремо, актуалізуючи особу адресата: *Від усього поруйнованого серця бажаю кожному з вас зробити багато більш за мене...* (О. Довженко, «Щоденник»).

Референцію до адресата здійснюють за допомогою займенників *тобі / вам*, іноді це доповнюється власним іменем, передує в офіційних ситуаціях. У таких випадках передбачають також уживання збірної назви, яка характеризує адресата як винуватця свята, наприклад: *молоді / молодята, іменинник / новонароджений*. Перформативність таких висловлювань підтверджена лише контекстуально.

Якщо ж особа мовця або адресата, чи обох «втрачається», висловлювання не перестає бути перформативним: *Бажаю успіху ← Я бажаю успіху / Бажаю вам/тобі успіху ← Я бажаю вам/тобі, щоб у вас/тебе завжди все було гаразд.*

Експліцитно-перформативні висловлювання побажання можуть модифікуватися, передусім за рахунок модальних дієслів: *Я хочу / хотів би побажати вам успіху; Мені хотілося б побажати вам щастя; Може тільки побажати успіху; Дозвольте мені побажати вам щасливої дороги* (розмовне мовлення). Типову перформативну форму побажання *бажаю* можна трансформувати в інфінітив доконаного виду, але її не втрачено, якщо ситуація відбувається в теперішньому часі, як-от: *Дозвольте мені зараз побажати вам щастя* (розмовне мовлення).

Модифіковані акти побажання є стилістично більш маркованими варіантами, формами з більшим ступенем ввічливості. Ці висловлювання можна схарактеризувати як урочисті й офіційні, а також вони можуть уживатися людьми старшого покоління або на адресу літніх людей і тих, хто має більш високий статус.

Акти побажання з використанням форм умовного способу та імператива повною мірою можна вважати перформативними. Дослідниця Л. Писарек розглядає модифіковані варіанти побажань у межах перформативної парадигми, зазначаючи, що «в модифікованих варіантах відбувається десемантизація наказового й умовного способів, тобто втрата ними первинного граматичного значення, а також набуття девербативом побажання перформативного характеру» [13, с. 141]. На думку Н.І. Формановської, «форма умовного способу не включає висловлювання в модальний план ірреальності, а лише маніфестує суб'єктивну модальність – ступінь ввічливості стосовно адресата (і ступінь важливості дії)» [19, с. 38]. *Дозвольте* – імператив зі стертою значною мірою семантикою. «У цьому випадку можна говорити про однофункціональність перформатива й імператива»: *Я бажаю вам щастя і Будьте щасливі* [19, с. 38].

Щодо висловлювань з модальними дієсловами, зауважимо, що «контекст першої особи і перформативного вживання породжує спеціальне значення в деяких модальних дієсловах» [12, с. 137]. Висловлювання *Я хочу вам побажати* означає *Я бажаю вам таке*. Мовець повідомляє про бажання зробити щось, а фактично він уже це робить. Н.Д. Арутюнова називає такий перформатив пом'якшеним або непрямим, тому що «за певних умов перформативне дієслово не втрачає своєї функції в позиції, залежній від модальних дієслів. Питання *«Може я запросити вас на вальс»* рівнозначне запрошенню» [1, с. 373]. Такі висловлювання є перформативними, оскільки при їх актуалізації здійснено мовленнєву дію.

Типова перформативна форма предиката *бажаю* може номіналізуватися в іменник *Прийміть мої найкращі побажання; З найкращими побажаннями* (розмовне мовлення). Така редукована форма побажань може бути схарактеризована як ситуативний перформатив.

У мовленні трапляються побажання із запереченням, значення яких втрачається, виходячи з контексту, натомість постає імпліцитна семантика 'зичу добра, щастя': *Тобі ж не зичу гибелі* (В. Барка, «Жовтий князь»); *Чи я тобі ворог, сину, чи не зичу тобі щастя* (Р. Федорів, «Срусалим на горах»).

Інтенсифікувати дію побажання можна за допомогою прислівника *щиро*: *Я щиро зичу вам добра*; словосполучення від *усього серця / душі*: *Від усього серця бажаю вам щастя* (розмовне мовлення); експресивно-підсилювальної частки *ж*: *Я ж бо зичу тобі добра* (В. Шевчук, «Син волі»).

Як конкретизатори актів побажань виступають звертання: *Бажаю вам успіху, пане державний радник* (П. Загребельний, «Диво»); *Мартине, я тобі добра зичу* (І. Карпенко-Карий, «Мартин Боруля»); *Зичу тобі, дорогий самотній Месіє, знайти те, чого ти хочеш, хоч би що воно було* (Р.Д. Бах, «Ілюзії, або Пригоди Месіє мимоволі»). Конкретизувати власне побажання можна, використовуючи й прислівник *тільки*: *А я тобі тільки добра зичу* (М. Стельмах, «Чотири броди»).

Отже, перформативний акт побажання представлений перформативними дієсловами *бажаю, зичу*, які функціонують у мовленні в типовій та нетипових перформативних формах. Структурно передається повною і модифікованими синтаксичними конструкціями. Для посилення прагматичної сили висловлювання використано інтенсифікатори й конкретизатори.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл : логико-семантические проблемы / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 2003. – 383 с.
2. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений : Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341 с.
3. Баландина Н. Ф. Функции и значения чеських прагматических клише в коммуникативном контексте : [Монография] / Н. Ф. Баландина. – Київ : АСМІ, 2002. – 332 с.
4. Вежбицка А. Речевые акты / Анна Вежбицка ; пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1985. – Вып. 16. – Лингвистическая прагматика. – С. 251–275.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD). [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с. : іл.
6. Гловинская М. Я. Семантика глаголов речи с точки зрения теории речевых актов / М. Я. Гловинская // Русский язык в его функционировании. Коммуникативно-прагматический аспект [под ред. Е. А. Земской, Д. Н. Шмелева]. – М. : Наука, 1993. – С. 158–218.
7. Головіна Н. Б. Фразеологізми зі значенням побажання в німецькій та українській мовах (лінгвокультурологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.01.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / Н. Б. Головіна. – К., 2007. – 23 с.
8. Гусаренко М. К. Дискурсивные разновидности, перлокутивная прагматика и пропозициональная характеристика речевых актов пожелания в современном русском языке : дис. ... кандидата фил. наук : 10.02.01 / Гусаренко Марина Константиновна. – Ставрополь, 2005. – 196 с.
9. Коморова Д. Ф. Прагмалингвистические особенности пожелания в немецком и русском языках : дисс. ... кандидата фил. наук : 10.02.20 / Коморова Дарья Федоровна. – Томск, 2005. – 167 с.
10. Марченко Г. В. Обрядові побажання : структура і семантика тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика» / Г. В. Марченко. – К., 2003. – 20 с.
11. Мекеко Н. М. Сопоставительный анализ функционирования единиц речевого этикета тематической группы «пожелание» в английском и русском языках : дисс. ... кандидата фил. наук : 10.02.20 / Мекеко Наталья Михайловна. – М., 2001. – 208 с.
12. Падучева Е. В. Высказывание и его соотносительность с действительностью (референциальные аспекты семантики) / Е. В. Падучева. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 288 с.
13. Писарек Л. Речевые действия и их реализация в русском языке в сопоставлении с польским / Л. Писарек. – Wrocław : Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1995. – 173 с.
14. Плешакова В. В. Русские благопожелания (опыт типологии и истории) : дисс. ... кандидата фил. наук : 10.02.01 / Плешакова Валентина Викторовна. – М., 1997. – 145 с.
15. Ранних Н. А. Речевой акт пожелания и способы его выражения в русском языке : дисс. ... кандидата фил. наук : 10.02.01 / Ранних Наталья Александровна. – М., 1994. – 159 с.
16. Серль Дж. Новые понятия исчисления речевых актов / Дж. Серль, Д. Вандервекен // Новое в зарубежной лингвистике : Логический анализ естественного языка [Отв. ред. В. В. Петрова]. – М. : Прогресс, 1986. – Т. XVIII. – С. 242–264.

17. Трофимова Н. А. Актуализация компонентов смысла высказывания в экспрессивных речевых актах (на материале современного немецкого языка) : дисс. ... докт. фил. наук : 10.02.04 – германские языки / Трофимова Нелла Аркадьевна. – Санкт-Петербург, 2009. – 420 с.
18. Уткина М. В. Семантика и функционирование единиц речевого этикета тематической группы «пожелание» : на материале русской драматургии : дисс. ... кандидата фил. наук : 10.02.01 / Уткина Марина Вячеславовна. – СПб., 2002. – 234 с.
19. Формановская Н. И. Употребление русского речевого этикета / Н. И. Формановская. – М. : Русский язык, 1984. – 198 с.
20. Hindelang G. Auffordern. Die Untertypen des Auffordern und ihre sprachlichen Realisierungsformen / G. Hindelang. – Göppingen : Kuemmerle, 1978. – 572 s.
21. Sosa Mayor I. Routineformeln im Spanischen und im Deutschen. Eine pragmalinguistische kontrastive Analyse / I. Sosa Mayor. – Wien : Präsenzverlag, 2006. – 455 s.

УДК 811.11-112: 81'42

О. В. Дзикович,

Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ

СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНА СПЕЦИФІКА НОМІНАЦІЇ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ПЕРЕДАЧ ПЕРШОГО КАНАЛУ НІМЕЦЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Стаття присвячена структурному аналізу номінативних одиниць теледискурсу, а саме назв телевізійних програм першого каналу німецького телебачення. Автором подано ескізу класифікацію назв телепередач з урахуванням їх композиційної специфіки та структурної організації. Запропонована типологізація базується на двох критеріях: пунктуаційно-графічному оформленні та граматичній побудові. Зроблені висновки дають змогу вважати доцільним подальше дослідження номінації у теледискурсі.

Ключові слова: номінація, теледискурс, телевізійна передача, онім структура, композиція.

СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦИОННАЯ СПЕЦИФИКА НОМИНАЦИИ ТЕЛЕВИЗИОННЫХ ПЕРЕДАЧ ПЕРВОГО КАНАЛА НЕМЕЦКОГО ТЕЛЕВИДЕНИЯ

Статья посвящена структурному анализу номинативных единиц теледискурса, а именно названий телевизионных программ первого канала немецкого телевидения. Автором представлено эскизную классификацию названий телепередач с учетом их композиционной специфики и структурной организации. Предложенная типологизация базируется на двух критериях: пунктуационно-графическом оформлении и грамматическом построении. Сделанные выводы позволяют считать целесообразным дальнейшее исследование номинации в теледискурсе.

Ключевые слова: номинация, теледискурс, телевизионная передача, оним, структура, композиция.

STRUCTURAL AND COMPOSITIONAL SPECIFICS OF TELECASTS' NOMINATION IN THE FIRST GERMAN TELEVISION CHANNEL

The article explains the exceptional role and status of the television communication in the social life of modern personality, emphasizes its interactive option, and summarizes briefly but well-grounded about insufficient knowledge of television formats among linguists. Studies indicated the feasibility of small-format television texts, demonstrated the relevance and called the goal.

The popularity of TV show or movie is often defined by their name, because it is much easier to attract the viewer with a spectacular headline than with a description of the content. Psychological studies show that about eighty percent of the readers of newspapers and magazines focus only on titles. This also applies to films and television programs.

The article is devoted to structural analysis of nominative units in the television discourse, namely the names of television programs in the first channel of German television. The author presents a sketch classification of the program titles, taking into account the specifics of their composition and structural organization. The proposed typology is based on two criteria: punctuation plus graphic design and grammatical construction. The findings suggest appropriate further investigation of nomination in the television discourse.

Key words: nomination, television discourse, television program, onym, structure, composition.

У рамках поширення антропоцентричних підходів до вивчення мови і мовлення бурхливо розвиваються дослідження, в яких людський фактор займає домінуючу позицію: на передній план виступають проблеми виявлення закономірностей лінгвосоціотичного освоєння людиною навколишнього матеріального світу та інформаційного простору. Характер комунікації сьогодення підсилює її інтерактивний параметр. У ситуації інтенсивного і безперервного впливу потоку інформації на людину і суспільство, а значить, і взаємного впливу продуцентів цієї інформації один на одного, формується інтерес до механізмів і аналізу наслідків такого впливу.

В умовах активного розширення комунікативних теорій широкої міждисциплінарної уваги набуває телебачення та інтернет.

Найсучасніші телевізійні формати відзначаються мінливістю, різномірністю, оперативністю і потребують ґрунтовного дослідження. Одне з центральних місць у «телевиробництві» посідає номінація програм, передач, тележурналів, ігор, фільмів тощо. Перед тим, як певний телевізійний формат «побачить світ», художній або документальний фільм знайде свого глядача, а вікторина чи ток-шоу вийде в на екрани телебачення, будь-який телепродукт після завершення над ним роботи його авторів проходить ретельну обробку рецензентів, шліфується цензорами та врешті-решт допускається редакторами до виходу в ефір. Одним з найважливіших та найважчих етапів цього процесу є його номінативна складова, тобто надання певному телеформату або фільму його власної назви. У лінгвістичній парадигмі ця галузь представлена розділом ономастики і вивчає історію та закономірності виникнення, розвиток і функціонування, зміни, поширення і структури власних імен (онімів) у мові і мовленні, в літературній і діалектній сферах.

Власні імена використовуються для номінації широкого кола предметів, явищ, понять і т.д. Їх кількість в будь-якій мові величезна, в сукупності вони представляють собою широкий для вивчення ономастичний простір. Серед численних розрядів власних назв особливої уваги заслуговують імена, пов'язані з духовною сферою людської діяльності. До таких імен насамперед слід віднести назви творів мистецтва, які вивчає ідеономія [2].

Підвищений інтерес вчених до таких ономастичних одиниць лексики викликаний тим, що назви творів, по-перше, є значним обсягом матеріалу для лінгвістичного аналізу, а по-друге, в силу своєї мовної специфіки ці імена можуть бути вивчені і як залежні одиниці, тобто невід'ємні компоненти тексту, і як самостійні мовні одиниці, здатні функціонувати автономно.